

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องศึกษาทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ ตลอดจนศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์
2. ทฤษฎีผู้นำ
3. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์

หลักการ วิธีการ และอุดมการณ์สหกรณ์

โอกาวตี เจ้มทอง (2548, หน้า 21 - 27) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์สหกรณ์ไว้ว่า สหกรณ์เป็นองค์กรอิสระของบุคคลรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันและควบคุมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อสนองความต้องการและความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

หลักการสหกรณ์ (cooperative principles) คือแนวทางที่กลุ่มคนได้ร่วมกันกำหนดขึ้นใช้และถือปฏิบัติในการทำกิจกรรมที่ตกลงไว้ร่วมกันในการดำเนินการสหกรณ์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม หลักการสหกรณ์ในปัจจุบันมี 7 ประการ ได้แก่

หลักการที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง (voluntary and open membership)

หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (democratic membercontrol)

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (member economic participation)

หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (autonomy and independence)

หลักการที่ 5 ศึกษาฝึกอบรมและสารสนเทศ (education, training and information)

หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (cooperation among cooperatives)

หลักการที่ 7 การเชื้ออาหารต่อชุมชน (concern for community)

วิธีการสหกรณ์ (cooperative practices) คือ การนำหลักการสหกรณ์ที่กล่าวมาทั้ง 7 ข้อ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสหกรณ์และการดำเนินงานจะต้องเป็นการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของสมาชิกและชุมชน

อุดมการณ์สหกรณ์ คือ แนวทางความคิดที่เชื่อว่าวิธีการสหกรณ์จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของมวลสมาชิกให้มีความอยู่ดีกินดีและมีสันติสุข โดยการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

บุญมี จันทวงศ์ (2543, หน้า 66) ให้ความหมายของหลักการ วิธีการและอุดมการณ์สหกรณ์ไว้ว่าสหกรณ์ คือ องค์กรของบรรดานุคคลซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกันและควบคุมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อสนองความต้องการและความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ลักษณะสำคัญของสหกรณ์มีดังนี้

1. สหกรณ์เป็นองค์กรของบุคคลมิใช่คนใดคนหนึ่ง
2. การรวมกลุ่มหรือการเป็นสมาชิกสหกรณ์ต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
3. สหกรณ์ดำเนินวิสาหกิจ คือ ประกอบกิจการ เช่น การผลิต การจำหน่าย
4. การควบคุมการดำเนินการใช้หลักประชาธิปไตย
5. กิจการของสหกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

หลักการสหกรณ์ (cooperative principles) คือ สิ่งที่สหกรณ์ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรมหลักการสหกรณ์ที่ใช้ในปัจจุบันมี 7 ประการที่ใช้จนถึงปัจจุบันได้แก่

หลักการที่ 1 การเปิดรับสมัครสมาชิกโดยทั่วไปตามความสมัครใจสหกรณ์เป็นองค์กรแห่งความสมัครใจเปิดรับบุคคลทั่วไปที่สามารถใช้บริการสหกรณ์และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกจะไม่มีแบ่งเพศ ชนชั้น การเมืองหรือศาสนา

หลักการที่ 2 การบริหารงานตามระบอบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ สิทธิการออกเสียงของสมาชิกมีเท่าเทียมกัน

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิกมีสิทธิลงทุนซื้อหุ้นกำกับดูแลการใช้เงินทุนของสหกรณ์ตามแนวประชาธิปไตยอย่างเสมอภาคกัน

หลักการที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ สหกรณ์เป็นองค์กรที่ปกครองตนเอง ภายใต้การกำกับดูแลของมวลสมาชิก

หลักการที่ 5 การให้ทุนการศึกษา การฝึกอบรม และการประชาสัมพันธ์สารสนเทศสหกรณ์ พึ่งให้การศึกษาและการฝึกอบรมแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

หลักการที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ สหกรณ์ควรสามารถให้บริการสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการประสานความร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

หลักการที่ 7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชนสหกรณ์ควรดำเนินกิจการเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญยั่งยืนตามนโยบายที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

วิธีการสหกรณ์ (cooperative practices) คือ การนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและชุมชนโดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดี

อุดมการณ์สหกรณ์ (cooperative ideology) คือ ความเชื่อร่วมกันว่าการช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์จะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปหลักการ วิธีการและอุดมการณ์สหกรณ์ได้ว่า ขบวนการสหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำต้องเข้าใจหลักการสหกรณ์ทั้ง 7 ประการ วิธีการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ที่ถูกต้องจึงจะสามารถถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกคนอื่น ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และเข้าใจได้ง่ายสมาชิกเองก็จะสามารถนำไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและจะนำความกินดี อยู่ดี และมีสุขมาสู่ครอบครัว

แนวคิดในการจัดการสหกรณ์

พสุ สัตถาภรณ์ (2533, หน้า 167) กล่าวว่า การจัดการสหกรณ์ คือ การกระทำที่รวบรวมความคิด วิธีปฏิบัติ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์เพื่อการทำงานในด้านการผลิต การขายและการบริการซึ่งจะอาศัยหลักสหกรณ์ที่สำคัญเป็นแนวทางซึ่งผู้บริหารสหกรณ์จำเป็นจะต้องรู้อาศัยเป็นแนวทางในการจัดการสหกรณ์นั่นคือ หลักการสหกรณ์ 7 ประการในการจัดการสหกรณ์หรือการจัดการธุรกิจอื่นใด ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการสหกรณ์ เป็นเรื่องของการจัดการธุรกิจของสหกรณ์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งถ้ากล่าวรวม ๆ กันไปสหกรณ์แต่ละประเภทก็อาจจะเกี่ยวข้องกับจัดการในด้านต่าง ๆ

1. การจัดการหรือการบริการด้านเงินทุนอันได้แก่ การจัดหาเงินทุน การให้สมาชิกซื้อหุ้น การรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน การจัดสรรกำไรเป็นทุนสำรอง การรับบริจาค
2. การจัดการสินเชื่อ เช่นการให้เงินกู้ระยะสั้นการให้เงินกู้ระยะปานกลางการให้เงินกู้ระยะยาว
3. การจัดการด้านการผลิตโดยการผลิตสินค้าและบริการ การผลิตสินค้าสมาชิกจะเป็นผู้ผลิต และสหกรณ์จะเป็นผู้รับซื้อ
4. การให้บริการ สหกรณ์จะเป็นฝ่ายจัดหาบริการให้สมาชิก เช่น การจัดหาปุ๋ยและวัสดุอุปกรณ์การเกษตร
5. การให้บริการตลาด โดยสหกรณ์เป็นผู้รวบรวมผลิตผลมาจำหน่ายและผลิตผลที่สหกรณ์ผลิตขึ้นเอง
6. การบริหารงานบุคคลโดยที่ประชุมใหญ่จะเลือกคณะกรรมการดำเนินการและคณะกรรมการดำเนินการจัดจ้างผู้จัดการและพนักงาน ผู้จัดการมีหน้าที่บังคับบัญชาพนักงาน
7. การจัดการด้านอื่น ๆ เช่น การเงิน บัญชี พัสดุ การจัดการสินค้าคงคลัง
8. การจัดการดังกล่าวผู้บริหารหรือผู้จัดการจะต้องทำหน้าที่ในการจัดการที่เรียกว่า กระบวนการจัดการ ได้แก่ การวางแผนการจัดองค์กร การจัดบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การควบคุมงาน

ลักษณะการจัดการสหกรณ์ ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมอันจะประกอบไปด้วยระบบเศรษฐกิจภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีภาวะการแข่งขันกันอย่างรุนแรงกฎหมายสหกรณ์จะต้องดำเนินงานภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ซึ่งกฎหมายที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติสหกรณ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นโยบายรัฐบาลจะส่งผ่านนโยบายตามหน่วยงานงานราชการที่รับผิดชอบดูแลและสนับสนุนการสหกรณ์ที่สำคัญ ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ขบวนการสหกรณ์ในปัจจุบัน

จุฑาทิพย์ ภักธราวาท (2536, หน้า 36) กล่าวว่า การจัดการสหกรณ์ประกอบด้วย 4 ฝ่าย

1. สมาชิก จะทำหน้าที่ควบคุมซึ่งสมาชิกสหกรณ์จะมีฐานะเป็นเจ้าของสหกรณ์มีหน้าที่สำคัญในการควบคุมการจัดการสหกรณ์โดยสมาชิกจะสามารถใช้บทบาทการควบคุมการจัดการสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่ๆซึ่งจะมีขึ้นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งนอกจากนั้นสมาชิกจะใช้วิธีการประชาธิปไตยเลือกตัวแทนที่เหมาะสมเป็นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เพื่อบริหารงานหรือควบคุมสหกรณ์แทนตน

2. คณะกรรมการดำเนินการ มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการของสหกรณ์อยู่ในฐานะตัวแทนสมาชิกซึ่งได้รับการเลือกตั้งในที่ประชุมใหญ่มีหน้าที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามนโยบายของที่ประชุมใหญ่ฯ และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและข้อบังคับสหกรณ์

3. ฝ่ายจัดการซึ่งจะประกอบด้วยผู้จัดการสหกรณ์อยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของฝ่ายจัดการ มีหน้าที่สำคัญในการจัดการเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของสหกรณ์และมอบหมายผ่านมาทางคณะกรรมการดำเนินการและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการจัดการสหกรณ์ จะแสดงให้เห็นกิจกรรมการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล

4. ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสหกรณ์ซึ่งได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ สหกรณ์และฝ่ายจัดการ โดยระบบการจัดการจะเริ่มต้นจากการใช้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการจัดการของสมาชิกโดยสมาชิกจะเข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาข้อบังคับเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการรับทราบผลการดำเนินงานและกำหนดนโยบายอย่างกว้าง ๆ จากนั้นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะปฏิบัติหน้าที่โดยการเข้าประชุมคณะกรรมการดำเนินการเพื่อตีความนโยบายจากที่ประชุมใหญ่และกำหนดนโยบายแนวทางการปฏิบัติและระเบียบสหกรณ์ตลอดจนกำกับดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการให้เป็นไปตามนโยบายของที่ประชุมใหญ่และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์รวมทั้งนโยบายของรัฐ สำหรับผู้จัดการจะมีหน้าที่สำคัญในการสานต่อนโยบายของคณะกรรมการ โดยนำมาวางแผนปฏิบัติงานผ่านกระบวนการจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยอาจกำหนดเป็นรูปของแผนงานระเบียบและคำสั่งให้พนักงานสหกรณ์นำไปปฏิบัติและให้บริการแก่สมาชิกต่อไป

หน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการสหกรณ์

1. การวางแผน (planning) เป็นหน้าที่สำคัญประการแรกในกระบวนการจัดการซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทาง การดำเนินงานในอนาคตของสหกรณ์ซึ่งเป็นเรื่องของแผนงานโครงการต่าง ๆ ที่ทำให้สถานการณ์ของสหกรณ์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2. การจัดองค์การ (organizing) เป็นเรื่องของการจัดตั้งตำแหน่งงานเพื่อการกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์ประกอบในโครงสร้างการบริหารงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยความราบรื่น รวดเร็วไม่ก้าวก่ากันและบรรลุเป้าหมายของสหกรณ์แนวคิดในการจัดโครงสร้างองค์กร คือ โครงสร้างจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายนอกเสมอ ถ้าหากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ธุรกิจดำเนินอยู่มีสภาพที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง โครงสร้างสหกรณ์ควรจะชัดเจนแน่นอนแต่ถ้าสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โครงสร้างจะต้องมีความคล่องตัวมากพอสมควรดังนั้นหากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงในอัตราปกติ โครงสร้างสหกรณ์จะมี 2 ลักษณะร่วมกัน

3. การอำนวยการหรือการชี้นำ (directing) การอำนวยการหรือการชี้นำนั้นช่วยผลักดันให้แผนงานที่กำหนดขึ้นการจัดสรรทรัพยากรและการจัดการงานบุคคลเกิดขึ้นจริง โดยการอำนวยการจะเริ่มต้นจากการตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชาและการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยจะต้องอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ มาสนับสนุน ได้แก่ ภาวะผู้นำ และมนุษยสัมพันธ์

4. การควบคุมติดตามผลการทำงาน (controlling) เป็นกระบวนการที่จะประกันหรือรับรองให้แต่ละสหกรณ์สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้โดยการตรวจสอบติดตามวัดผลงาน ประเมินค่าของงาน และหาวิธีการแก้ไข

ขั้นตอนในการควบคุมประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดมาตรฐาน
2. การวัดผลที่เกิดขึ้น
3. การเปรียบเทียบผลที่เกิดกับมาตรฐานและวิเคราะห์ความแตกต่าง
4. การหาทางแก้ไข

เป้าหมายในการบริหารการเงินของสหกรณ์

เป้าหมายในการบริหารการเงินของสหกรณ์ย่อมจะไม่แตกต่างไปจากเป้าหมายในการบริหารการเงินขององค์กรธุรกิจอื่น ซึ่งได้แก่

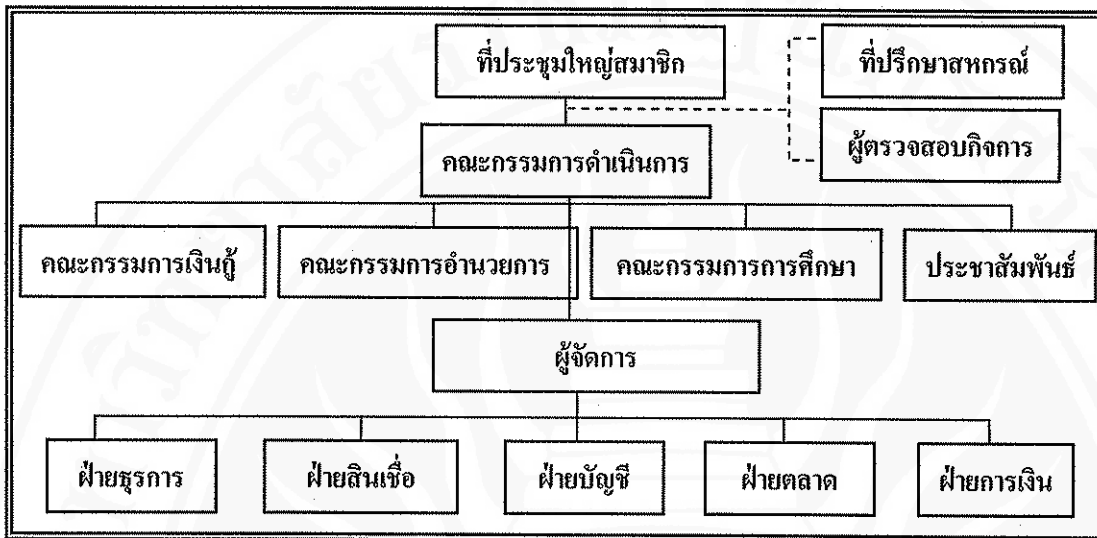
1. ความสามารถในการทำกำไร (profitability)
2. การรักษาสภาพคล่อง (liquidity)
3. การดำรงความเสี่ยง (risk) ในระดับต่ำสุด
4. ความมั่นคงและมีเสถียรภาพ (security & stability)

องค์ประกอบในโครงสร้างของสหกรณ์

1. ส่วนของเจ้าของหรือสมาชิกในฐานะผู้ควบคุมในโครงสร้างองค์กรของสหกรณ์ องค์ประกอบที่มีอำนาจสูงสุด คือ ที่ประชุมใหญ่สมาชิกซึ่งอยู่ในฐานะเจ้าของและผู้ควบคุมสหกรณ์ ซึ่งที่ประชุมใหญ่สมาชิกจะให้อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบกิจการเพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนตนในการควบคุมสหกรณ์อีกส่วนหนึ่ง

2. ส่วนของผู้บริหารสหกรณ์ในโครงสร้างองค์กรส่วนของผู้บริหารสหกรณ์ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการทำหน้าที่ในการบริหารงานสหกรณ์แทนสมาชิก

3. ส่วนของฝ่ายจัดการจะประกอบไปด้วย ผู้จัดการสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ซึ่งจะทำหน้าที่ในการจัดการสหกรณ์ให้เป็นไปตามนโยบาย ข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ภายใต้การอำนวยการของฝ่ายบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ดังปรากฏในภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างสหกรณ์ (ขนาดเล็ก / ขนาดกลาง)

ที่มา: จุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2536)

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในโครงสร้างสหกรณ์

1. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกองค์ประกอบอาจประกอบด้วยสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกเข้าประชุม (เป็นไปตามข้อบังคับสหกรณ์) โดยทั่วไปการประชุมใหญ่สามัญประจำปีจะประชุมภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์

อำนาจหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่สมาชิกในฐานะที่เป็นองค์กรสูงสุดของสหกรณ์ที่ประชุมใหญ่สมาชิกย่อมมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจหรือลงมติใด ๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับข้อบังคับ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ การเลือกตั้งกรรมการดำเนินการสหกรณ์ การใช้จ่ายเงินของสหกรณ์ฯ หรือกล่าวได้ว่าที่ประชุมใหญ่สมาชิกเป็นองค์กรที่สมาชิกสหกรณ์จะมาใช้อำนาจหน้าที่ของตนในฐานะเจ้าของสหกรณ์ในการควบคุมดูแลสหกรณ์ของตนตามวิถีทางประชาธิปไตยนั่นเอง

2. คณะกรรมการอื่นหรือคณะอนุกรรมการเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการดำเนินการจากคณะกรรมการฯ ด้วยกันเองเพื่อเข้ามาดำเนินการในภารกิจต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นว่าเหมาะสมหรือเพื่อประโยชน์ทางด้านการบริหารงานสหกรณ์ โดยปกติ องค์ประกอบของคณะกรรมการอื่นหรือคณะอนุกรรมการจะประกอบด้วยกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกรรมการดำเนินการหรืออาจมีผู้จัดการหรือพนักงานระดับบริหารอื่นรวมอยู่ด้วยก็ได้ซึ่งอาจมีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระของคณะกรรมการดำเนินการชุดนั้น

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอื่น ได้แก่ การปฏิบัติการแทนคณะกรรมการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายและให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาในเรื่องดังกล่าวในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

- คณะกรรมการเงินกู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการหาเงินกู้ประเภทต่าง ๆ แก่สมาชิก

- คณะกรรมการอำนวยการจะมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและจัดการสหกรณ์ด้านต่าง ๆ

- คณะกรรมการการศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวางแผนดำเนินการให้การศึกษาฝึกอบรมแก่สมาชิกรวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพสูงขึ้นการกำหนดงบประมาณสำหรับการศึกษาอบรม รวมทั้งการจัดสัมมนาสำหรับสมาชิก

- คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวางแผนและดำเนินการประชาสัมพันธ์ ทั้งภายในและภายนอกสหกรณ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสหกรณ์ทั้งในหมู่สมาชิกและบุคคลภายนอก

3. ที่ปรึกษาสหกรณ์หรือที่ปรึกษาคณะกรรมการดำเนินการ ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอาจเป็นสมาชิกหรือบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการดำเนินการเพื่อเป็นที่ปรึกษา

อำนาจหน้าที่ของที่ปรึกษา คือ การเสนอความคิดเห็นและคำแนะนำในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

4. ผู้ตรวจสอบกิจการหรือคณะผู้ตรวจสอบกิจการคือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอกมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของที่ประชุมใหญ่ในการควบคุมองค์กร ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการ

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจสอบกิจการ ได้แก่ การสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการเกี่ยวกับนโยบายของสหกรณ์โดยมีหน้าที่รายงานข้อเท็จจริงให้ที่ประชุมใหญ่สมาชิกรับทราบซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญที่มีประโยชน์ต่อการควบคุมภายในสหกรณ์ได้เป็นอย่างดี

5. ผู้ตรวจสอบภายใน คือ บุคคล กลุ่มบุคคลที่สหกรณ์จัดจ้างมาเพื่อปฏิบัติงานด้านการตรวจตราการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการ

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน คือ การตรวจตราดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการและรายงานให้คณะกรรมการดำเนินการทราบซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญในการควบคุมภายในเช่นเดียวกัน

6. ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เป็นบุคคลที่ได้รับการจ้างเพื่อปฏิบัติงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นโยบายของสหกรณ์ ผู้จัดการจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์จะอยู่ในการกำกับดูแลของผู้จัดการ

อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการสหกรณ์ ผู้จัดการมีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จึงมีความรับผิดชอบในการรับนโยบาย จากคณะกรรมการดำเนินการ ไปปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการจัดการเพื่อการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของสหกรณ์ ในที่สุดผู้จัดการจะต้องบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์อย่างเคร่งครัด

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สหกรณ์อยู่ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้จัดการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการสหกรณ์อย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ

ความหมายและขอบเขตของการจัดการงานบุคคลในสหกรณ์

การจัดการงานบุคคลในสหกรณ์ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนนโยบาย การวางแผน โครงการ ระเบียบและวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพื่อเป็นประโยชน์และบำรุงรักษาทรัพยากร “คน” ที่มีประสิทธิภาพและมีปริมาณเพียงพอเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

หน้าที่ของการจัดการงานบุคคล มีขอบเขตตั้งแต่การวางแผนรับคนเข้าทำงานจนถึงการให้พ้นจากงาน กระบวนการจัดการงานบุคคลในสหกรณ์แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนกำลังคนและการกำหนดอัตราเงินเดือนและตำแหน่ง
2. การแสวงหาบุคคล ได้แก่ การสรรหา การเลือกสรร การบรรจุ
3. การบำรุงรักษาและการจัดสวัสดิการ
4. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
5. การพัฒนาบุคคล
6. การให้พ้นจากงาน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปแนวคิดในการจัดการสหกรณ์ได้ว่าในการจัดการสหกรณ์การมีส่วนร่วมในการจัดการของบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการอย่างเท่าเทียมกันทั้ง 3 ฝ่าย ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสหกรณ์จะต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ตามความรับผิดชอบอย่างสมบูรณ์และมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การจัดการสหกรณ์สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมซึ่งเป้าหมายที่สมาชิกสหกรณ์ต้องการร่วมกัน คือ กำไร การรักษาสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ การดำรงความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ และความมั่นคงของสหกรณ์ หากแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและมักพบเห็นบ่อย คือ การที่บุคคลทั้ง 3 ฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงมักจะทำให้เกิดปัญหาตามมาและผลสุดท้าย

ก็จะส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ ดังนั้นทุกฝ่ายในสหกรณ์จะมีหน้าที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรภายในของสหกรณ์ซึ่งประกอบด้วย คน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์และข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านฝ่ายจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการ การควบคุม การประสานงานและการควบคุมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการดำเนินงานของสหกรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

การส่งเสริมสหกรณ์

ประพันธ์ ธรรมไชย (2546, หน้า 2 - 3) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมสหกรณ์มีแนวความคิดอยู่ 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่

1. สหกรณ์มีฐานะเป็นอุดมการณ์ คือ มนุษย์จะดีหรือเลวอยู่ที่สิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ลงตัว “การแข่งขัน” ถ้าเราสามารถจัดการแข่งขันในสังคมได้และให้ทุกคนยึดหลัก “ความร่วมมือกัน” อาจทำให้สังคมมนุษย์เกิดความสุข

2. สหกรณ์มีฐานะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนเกิดจากความเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมมนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันทำงานร่วมกันสหกรณ์จะเป็นองค์กรในฐานะที่ต้องการสร้างความรู้สึกร่วมกันของชุมชนเพื่อผลในด้านการพัฒนา โดยรูปแบบธุรกิจอาจมีได้หลายอย่างแล้วแต่ว่าประชาชนในชุมชนต้องการอะไร

3. สหกรณ์ในฐานะเป็นองค์กรธุรกิจโดยขบวนการสหกรณ์ส่วนมากจะเป็นองค์กรธุรกิจเพราะในโลกปัจจุบันเป็นโลกของธุรกิจไม่ใช่การสร้างสหกรณ์ให้เกิดขึ้นในแนวความคิดอดีตเพื่อแก้ปัญหาความยากจนเพียงอย่างเดียวปัจจุบันและอนาคตจะเป็นโลกของการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงมากขึ้นดังนั้นองค์กรธุรกิจของสหกรณ์ต้องปรับตัวตามกระแสโลกมิฉะนั้นขบวนการสหกรณ์จะอยู่ไม่ได้

4. สหกรณ์เป็นเครื่องมือของนโยบายทางเศรษฐกิจเน้นการแก้ปัญหาให้ผู้อื่น เช่น การเพิ่มวงเงินกู้ให้เกษตรกรสูงขึ้นเพื่อการเพิ่มผลผลิตของการเกษตรสหกรณ์จะเป็นองค์กรตัวแทนของรัฐทำหน้าที่ประสานระหว่างรัฐกับเกษตรกรเพราะองค์กรรัฐเองจะประสานกับเกษตรกรโดยตรงนั้นเป็นไปได้ยากรัฐจะต้องชักจูงชักชวนให้เกษตรกรเป็นสมาชิกสหกรณ์เพื่อให้นโยบายทางเศรษฐกิจบรรลุเป้าหมายให้ได้

กลุ่มเกษตรกร

ฉัฐ อินทรสุขศรี (2537, หน้า 95) กล่าวว่ากลุ่ม หมายถึง การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นที่ซึ่งการอยู่รวมกลุ่มนั้นมีมาแต่ครั้ง โบราณการรวมกลุ่มนั้นมีเมื่อมนุษย์เกิดขึ้นครั้งแรกในโลกเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่เหล่าซึ่งสาเหตุของการรวมกลุ่มมีมูลเหตุมาจากความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์

ปัญญา หิรัญศรี (2537, หน้า 204) กล่าวว่า กลุ่มเกษตรกรก็มีการรวมกันมานานแล้วแต่ไม่เป็นกลุ่มที่เป็นทางการจะมีการรวมกันเป็นครั้งคราวตามประเพณี วัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค เช่น ประเพณีการลงแขก เกษตรกรจะมารวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำนา เกี่ยวข้าวหรือการช่วยกันสร้างบ้าน โดยจะมีการหมุนเวียนในการช่วยเหลือกันจากบ้านหนึ่งไปสู่อีกบ้านหนึ่งและทำด้วยความสนุกสนาน

วิจิตร อาวะกุล (2546, หน้า 302 - 303) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มเกษตรกรเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสามารถประกอบธุรกิจและกิจการอื่น ๆ ได้โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้ คือ

1. เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่เป็นสมาชิกด้วยกันในการประกอบอาชีพ เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในปัญหาที่ต้องร่วมมือกันนอกจากนี้เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นการส่งเสริมสามัคคีในระหว่างเกษตรกรและหมู่คณะ

2. เพื่อประโยชน์ในแง่การซื้อและขายเกษตรกรเป็นผู้ผลิตจำหน่ายเป็นผู้ซื้อสินค้าต่าง ๆ มากมายเกษตรกรนอกจากจะซื้อสินค้าที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคแล้วยังซื้อสินค้าที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพด้วย เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร สินค้าเหล่านี้ถ้าเกษตรกรรวมกันซื้อเป็นจำนวนมากหรือซื้อในราคาขายส่งจะลดราคาไปได้ 20 - 30 % ในด้านการขาย เกษตรกรมีผลิตผลมากมายแต่มักจะเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางถ้าไม่รวมกลุ่มต่าง ๆ ขายทำให้พ่อค้าคนกลางกดราคาตามความพอใจการที่เกษตรกรรวมกันเป็นกลุ่มผลิตที่ผลิตได้มอบหมายให้กลุ่มเป็นผู้หาตลาดจัดจำหน่ายทำให้ไม่มีการแย่งกันขายตัดราคากันทำให้ราคาสูงขึ้นจะเป็นการพยุงราคาให้เกิดความยุติธรรม ทำให้ขายได้ราคาดี

3. เพื่อประโยชน์ด้านการผลิต ความไม่แน่นอนของผลผลิตทางการเกษตร การผลิตน้อยหรือมากการประมาณความต้องการของตลาดอะไรที่มีตลาดจึงจะผลิตมีไช่อยากจะปลูกอะไรก็ปลูก เช่น ปลูกบวบ ปลูกฟักทองเป็นจำนวนมากโดยมิได้นึกถึงตลาดและความต้องการแล้วก็ขายไม่ได้ เก็บเอาไว้ก็ไม่ได้ขายจึงขาดทุนการรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันคิด ช่วยกันหาตลาด วางแผนการผลิต การรวมผลิตผลเพื่อให้ได้จำนวนมากตามความต้องการสามารถช่วยเกษตรกรรายย่อยในการขาย การขนส่ง การซื้อ ทำให้ประหยัดต้นทุน แรงงานและค่าใช้จ่าย ทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพมีกำไร

4. เป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ และยังส่งเสริมการทำงานในระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนมีส่วนร่วม มีส่วนเป็นเจ้าของมีการประชุม การฟังมติของที่ประชุมทำให้สมาชิก รู้หน้าที่ที่จะต้องช่วยกัน รู้จักการฟังเหตุผลของผู้อื่นเป็นการช่วยยกระดับฐานะของเกษตรกรให้มีการอยู่ดี กินดี มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ได้ว่าการที่คนรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีความร่วมมือร่วมใจกันเป็นองค์กรตัวแทนทำหน้าที่ประสานระหว่างรัฐกับเกษตรกรและมีผลประโยชน์ร่วมกันในด้านการประกอบอาชีพช่วยเหลือสมาชิกด้วยกัน ในด้านการซื้อ การขายสินค้าหรือผลผลิตและการส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรยังจะส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะอีกด้วยซึ่งในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเมื่อมีฐานะและกิจการเจริญรุ่งเรืองแล้วสามารถที่จะยกฐานะของจดทะเบียนดำเนินการในรูปแบบของสหกรณ์

การดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

สำนักจัดตั้งและกรมส่งเสริมสหกรณ์ (2546, หน้า 2 - 11) ได้กล่าวว่า กลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ หมายถึง กลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่ เป็นสมาชิกสหกรณ์ทุกประเภท รวมทั้งผู้ที่มีความสนใจและได้เป็นสมาชิกสหกรณ์ทุกประเภทซึ่งมีความสมัครใจมารวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมกันทำงานประกอบอาชีพเสริมหรือกิจกรรมกลุ่ม มีรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว

วัตถุประสงค์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

กลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มรวมทั้งการพัฒนาสังคมโดยวิธีร่วมดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของกลุ่มดังนี้

1. เพื่อยกระดับรายได้ของครอบครัวสมาชิกสหกรณ์โดยดำเนินกิจกรรมหรือประกอบอาชีพเสริม เพื่อเป็นแกนนำของครอบครัวในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวตลอดจนชุมชน โดยจัดให้มีการแปรรูปผลผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่ารวมทั้งจัดจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกให้ได้ราคาดี
2. เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองครอบครัวและส่วนรวม เช่น ส่งเสริมการประหยัดในหมู่สมาชิกกลุ่มและสะสมเงินทุนเพื่อเป็นทุนดำเนินงานของกลุ่ม
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวสมาชิกสหกรณ์และชุมชนในท้องที่ของสหกรณ์ เช่น การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำเนินกิจการของกลุ่มหรือเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิก
4. เพื่อจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม
5. เพื่อรับและจัดการเกี่ยวกับเงินอุดหนุน เงินบริจาค เงินช่วยเหลือ เงินอื่นใดหรือทรัพย์สินที่ได้รับจากรัฐบาล องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ โดยให้เป็นไปตามเงื่อนไข

6. เพื่อจัดให้มีการศึกษาอบรม ส่งเสริมการศึกษาความรู้ทางสหกรณ์และการประกอบอาชีพรวมทั้ง

7. ส่งเสริมและพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ การทำสาธารณประโยชน์ การพัฒนาชุมชน และการเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์

คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

1. เป็นสมาชิกสหกรณ์หรือผู้ที่มาจากครอบครัวสมาชิกสหกรณ์และมีความพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

2. มีความซื่อสัตย์และเสียสละ

3. มีความคิดริเริ่มยอมรับการเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะสม

4. มีภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่ดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพที่ร่วม

ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

1. ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ มีมติเห็นชอบให้มีกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ พร้อมทั้งกำหนดระเบียบสหกรณ์ ว่าด้วยกลุ่มสตรีสหกรณ์ขึ้นถือใช้

2. ผู้ที่จะรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบสหกรณ์ เช่น เป็นผู้เห็นชอบในวัตถุประสงค์และกิจกรรมของกลุ่มเป็นสมาชิกสหกรณ์หรือเป็นบุคคลในครอบครัวสมาชิกสหกรณ์เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือของชุมชนหรือบุคคลที่กลุ่มยอมรับและได้รวมตัวกันตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจรวมทั้งการพัฒนาสังคม โดยวิธีร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของกลุ่มโดยคณะผู้จัดตั้งกลุ่มควรมีตัวแทนหรือผู้ประสานงานเพื่อขอคำแนะนำและประสานงานกับสหกรณ์ในพื้นที่ที่จะจัดตั้งกลุ่มเพื่อขอทราบความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมหรือเชิญเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปช่วยชี้แจงแนะนำให้ผู้เริ่มมีความเข้าใจในการจะจัดตั้งกลุ่มให้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์และระเบียบสหกรณ์

3. ผู้นำกลุ่มที่จะจัดตั้งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์และแจ้งความประสงค์ขอจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ที่กลุ่มตนเองสังกัด

4. หลังจากที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ให้จัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์โดยให้ผู้เข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์นัดประชุมกลุ่มสมาชิกเพื่อแจ้งผลของการขอจัดตั้งกลุ่มรวมทั้งรับทราบระเบียบสหกรณ์ว่าด้วยกลุ่มสตรีสหกรณ์และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

5. ดำเนินการรายงานผลการประชุมกลุ่มสตรีสหกรณ์/กลุ่มอาชีพสหกรณ์แล้วแต่กรณี ให้สหกรณ์ทราบเพื่อให้สหกรณ์ดำเนินการหรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการช่วยเหลือ แนะนำสนับสนุนการดำเนินงาน

แนวทางการพัฒนากลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

1. ภาครัฐ โดยส่วนราชการของกรมส่งเสริมสหกรณ์ในพื้นที่ตั้งของสหกรณ์ ที่กลุ่มสังกัดมีบทบาทและแนวทางพัฒนากลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ ดังนี้

1.1 ส่งเสริมแนะนำให้สหกรณ์ที่กลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์สังกัดอยู่ เห็นความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมกลุ่มและให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุน เงินทุนให้การศึกษอบรม การติดต่อประสานงานด้านการตลาด เช่น

- กิจกรรมในการฝึกอบรมและให้ความรู้ ได้แก่ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในการ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ อาทิ การฝึกอบรมการบันทึกบัญชีรายรับ - รายจ่ายในครัวเรือน สุขศึกษา เพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยพื้นฐานของครอบครัว การเก็บรักษาและการถนอมอาหารตลอดจนความรู้ ทางสหกรณ์ การรวมกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งกิจกรรมด้านนี้มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ครัวเรือนสมาชิก

- กิจกรรมในการส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการผลิตงาน หัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น จักรสาน ทอผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การแปรรูปผลิตผล ทางการเกษตรซึ่งกิจกรรมในด้านนี้มุ่งเน้นให้เกิดการประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ของครอบครัว หรืออาจพัฒนาไปจนถึงการรวมกลุ่มทำธุรกิจขนาดย่อมในอนาคต

2. ภาคสหกรณ์ โดยสหกรณ์ที่กลุ่มสังกัด มีบทบาทและแนวทางในการพัฒนากลุ่มสตรี สหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ได้ดังนี้

2.1 สหกรณ์ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ในลักษณะกึ่งสวัสดิการเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวสมาชิก

2.2 หากสหกรณ์สามารถเชื่อมโยงธุรกิจของกลุ่มและสหกรณ์เข้าด้วยกันจะเอื้อ ประโยชน์ซึ่งกันและกันและช่วยให้ธุรกิจของสหกรณ์เข้มแข็งขึ้น

2.3 การส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มเป็นการเผยแพร่ความรู้เรื่องสหกรณ์แก่ผู้ที่สนใจ จะช่วยสร้างความเชื่อถือศรัทธาต่อสหกรณ์และพัฒนาผู้นำสหกรณ์ในอนาคต

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

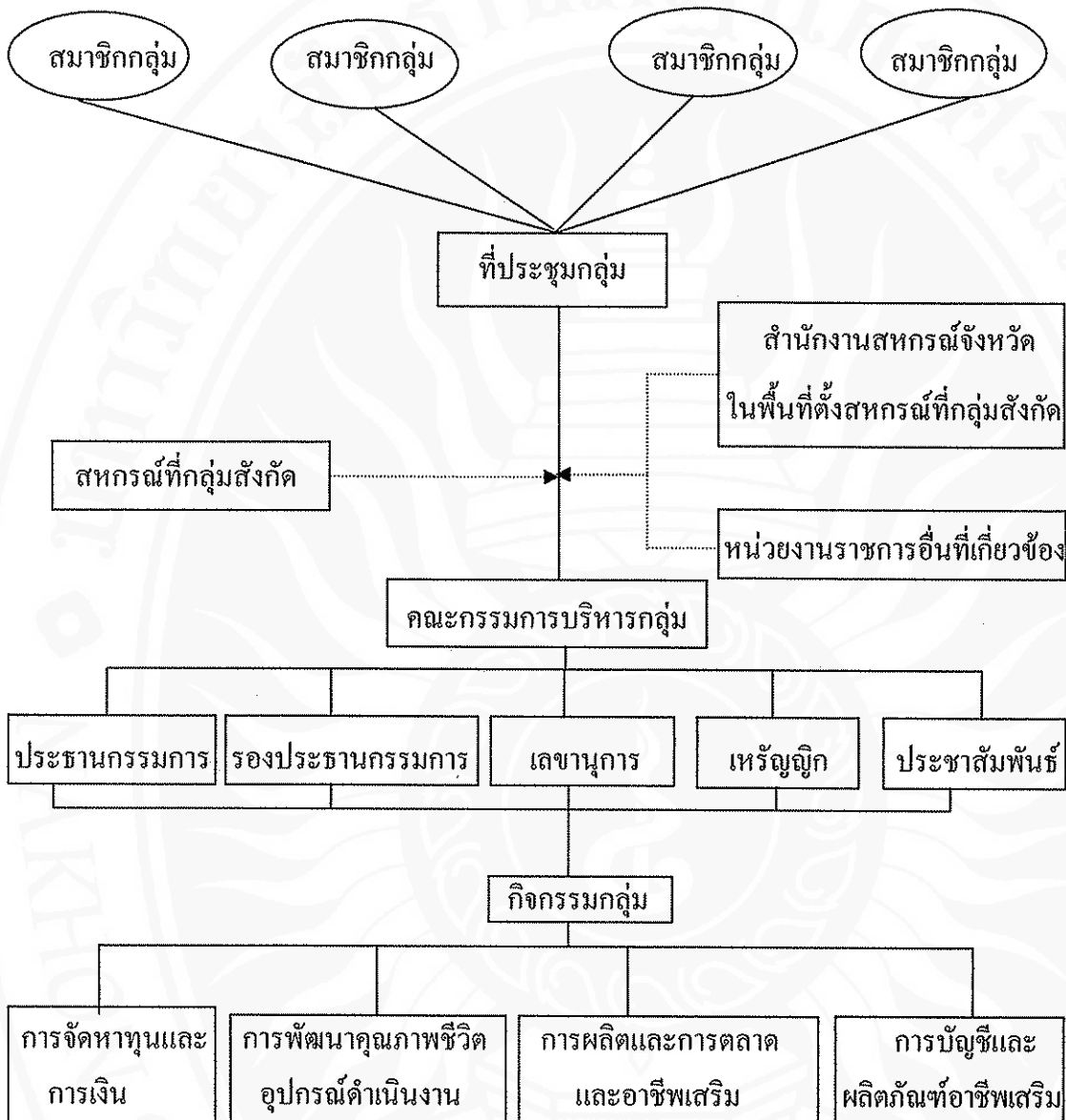
1. สมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นผู้ตั้งใจแน่วแน่ที่จะร่วมมือกันเพื่อดำเนินกิจกรรมพัฒนา คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้นและสมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุนใน ทุกด้าน

2. กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องการ
3. สมาชิกกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของกลุ่ม
4. กรรมการดำเนินการสหกรณ์ พนักงานสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ต้องเข้าใจและให้ความสำคัญเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
5. สหกรณ์ควรให้การสนับสนุนทางด้านเงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เช่น การจัดหาสินค้ามาจำหน่ายและรวบรวมผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย
6. สหกรณ์มีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ขอความร่วมมือสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มรวมทั้งจัดให้มีผู้รับผิดชอบทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่ม

โครงสร้างของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

สมาชิกรวมตัวเป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์ หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์จะดำเนินงานของกลุ่ม โดยปรึกษาหารือในที่ประชุมกลุ่มสตรีสหกรณ์ในทางปฏิบัติสมาชิกจะเลือกคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มสตรีสหกรณ์ประกอบด้วยบุคคล 5 ตำแหน่ง ได้แก่

1. ประธานกรรมการทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายของกลุ่ม ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. รองประธานกรรมการทำหน้าที่แทนประธานกรรมการในการดำเนินกิจกรรมและบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายเมื่อประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และรวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เลขานุการทำหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการจัดทำทะเบียน รายชื่อ ที่อยู่ กิจกรรมของสมาชิก จดบันทึกรายงานการประชุม งานเอกสารและหนังสือที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน นัดหมายการประชุมและฝึกอบรม
4. เภรัญญิกจะรับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินของกลุ่ม ได้แก่ การรับชำระค่าสมัครค่าบำรุงประจำปี เก็บรักษาเงินสด นำเงินฝากธนาคาร จ่ายเงินตามมติที่ประชุม ทำบัญชีรับ - จ่าย
5. ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ติดต่อประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ และแจ้งข่าวแก่สมาชิกกลุ่ม ตลอดจนเผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมของกลุ่ม ดังปรากฏในภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 โครงสร้างของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

ที่มา: สำนักจัดตั้งและกรมส่งเสริมสหกรณ์ (2546)

ประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

1. การรวมตัวกันเป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ทำให้ชุมชนมีความสามัคคีปรองดองมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเกิดความเข้าใจความไว้วางใจเสียสละต่อกันทำให้กลุ่มรู้จักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น
2. สมาชิกกลุ่มและบุคคลในครอบครัวมีความศรัทธาต่อสหกรณ์มากขึ้นเนื่องจากสหกรณ์ได้สนับสนุนกิจกรรมกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

3. ผลผลิตขั้นต้นของชุมชนที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดรายได้ในชุมชนสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเชื่อมโยงธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

4. เกิดการรวมกลุ่มพึ่งพาตนเองสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ชุมชนเข้มแข็งและเป็นประโยชน์ที่จะเอื้ออำนวยให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยแข็งแกร่งในระยะยาว

กิจกรรมของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

1. กิจกรรมด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การบันทึกรายได้ของครอบครัว การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2. กิจกรรมด้านพัฒนาสังคม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพเสริม กลุ่มมีบทบาทเป็นตัวกลางการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตในหมู่สมาชิกกลุ่ม เช่น สุขภาพอนามัย การอบรมทรัพย์ตลอดจนการฝึกปฏิบัติและร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะและชุมชน โดยการปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภค การประกอบอาหาร การถนอมอาหารและการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยใช้พืชสมุนไพร

4. กิจกรรมพัฒนาจิตใจ ได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาถวายเป็นกุศล

5. กิจกรรมการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์กลุ่มมีบทบาทเป็นตัวกลางในการจัดให้สมาชิกกลุ่มดำเนินการผลิตงานออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ตามที่ได้รับการศึกษาอบรมหรือจัดให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันผลิตงานผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแล้วกลุ่มมีหน้าที่รวบรวมจัดจำหน่ายไปยังตลาดหรือจำหน่ายผ่านสหกรณ์ที่กลุ่มสังกัดอยู่

6. กิจกรรมการจัดหาทุนและอุปกรณ์ดำเนินงานทุนของกลุ่มอาจได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- เงินสนับสนุนของสหกรณ์
- เงินสะสมของสมาชิกกลุ่ม
- เงินกู้ยืมจากภายนอก
- เงินที่เกิดจากการสะสมกองทุนของกลุ่ม
- เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้

ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว กลุ่มสามารถนำไปจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประโยชน์ดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม หรือเพื่อจำหน่ายแก่สมาชิกกลุ่มนอกจากนี้หากสมาชิกกลุ่มขาดแคลนเงินทุน กลุ่มอาจให้ความช่วยเหลือในลักษณะการให้สินเชื่อกับสมาชิกกลุ่มด้วยก็ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ทุกประเภทมารวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันทำงานประกอบอาชีพ มีรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มคือ จัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อยกระดับรายได้ของครอบครัวเป็นแกนนำของครอบครัว ร่วมกันทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและส่วนรวมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคสหกรณ์ในการพัฒนากลุ่มซึ่งกิจกรรมของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ เช่น การจัดหาเงินทุน การแปรรูปผลผลิตการเกษตรกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน การปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภค การประกอบอาหารและถนอมอาหาร การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยใช้พืชสมุนไพร โดยโครงสร้างของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารกลุ่มซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมและบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายของกลุ่มประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนเผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมของกลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์

ทฤษฎีผู้นำ

คณีย์ จันทรเจ้าฉาย (2547, หน้า 3) กล่าวในภาวะผู้นำ: กรอบการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำในตนเองว่าความหมายของ ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มองเห็นในสิ่งที่ผู้อื่นมองไม่เห็นคิดในสิ่งที่ผู้อื่นคิดไม่ถึง ศรัทธาในความคิดของตนในอันที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้นลงมือทำในสิ่งที่ตนศรัทธาอย่างมุ่งมั่นให้สำเร็จลุล่วงด้วยตัวเองเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นในองค์กร ได้เห็นดีด้วยและทำตามนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้นตามนิยามนี้ผู้นำจึงต่างจากผู้บริหารตรงที่ผู้นำนำคนด้วยศรัทธาส่วนผู้บริหารนำคนด้วยอำนาจบังคับบัญชาผู้ใดจะเป็นผู้บริหารที่ดีได้ผู้นำจะต้องมีภาวะผู้นำอยู่ในตัวและผู้นำเชื่อว่า จะพบเห็นได้แต่เฉพาะบุคลากรในระดับผู้บริหารแต่ผู้นำสามารถมีอยู่ได้ในทุกระดับสังคม ผู้นำจึงมีบทบาทต่อองค์กรหรือสังคมอย่างมากองค์กรใดหรือสังคมใดจะดำรงอยู่ด้วยความมั่นคงสถาพรและดำเนินกิจการงานใด ๆ ได้ด้วยความเจริญรุ่งเรืองผ่านพ้นอุปสรรควิกฤติไปได้ นั่นต้องมีผู้นำที่ดีมีความสามารถและมีคุณธรรมอันจะเห็นได้จากผู้นำประเทศต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ประเทศที่มีผู้นำที่ดีก็สามารถนำประเทศไปสู่ความเจริญแต่ผู้นำที่เลวก็นำประเทศสู่ความหายนะตกต่ำล่มสลายซึ่งสามารถแบ่งแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำได้ 4 กลุ่มคือ

กลุ่มทฤษฎีลักษณะเด่นของผู้นำ เน้นศึกษาที่คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำ (leadership traits) มีแนวคิดศึกษาวิจัยโดยสังเกตคุณลักษณะเด่นอะไรบ้างของคนที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มว่าเป็นผู้นำผลจากการวิจัยต่าง ๆ พบว่าลักษณะเด่นของผู้ที่เป็นผู้นำจะมีดังนี้

- มีพลังมีความมุ่งมั่นสูง
- มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- มีความคิดสร้างสรรค์
- มีความคิด สติปัญญาเฉียบคม
- มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเป็นอย่างดี
- มีความสามารถในการจูงใจคน
- มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์
- มีความซื่อสัตย์และโปร่งใส

กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมของผู้นำ เน้นศึกษาที่พฤติกรรมของผู้นำต่อผู้ตาม มีแนวคิดว่าการกระทำ หรือพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญควรได้รับการศึกษามากกว่าการศึกษาในสิ่งที่ผู้นำเป็นหรือในลักษณะของผู้นำคำถามที่สำคัญในการวิจัยศึกษาภาวะผู้นำในกลุ่มนี้ คือ พฤติกรรมที่ดีหรือพฤติกรรมแห่งความสำเร็จของผู้นำมีอะไรบ้างซึ่งพฤติกรรมของผู้นำเหล่านี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ

- พฤติกรรมมุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับงาน และพฤติกรรมที่มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับคน พฤติกรรมที่มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับงานครอบคลุมในเรื่องการบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดรูปองค์กรและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ตามมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร เป็นต้น

- พฤติกรรมที่มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับคนหมายถึงความรวมถึงพฤติกรรมที่ผู้นำสร้างความสัมพันธ์อันดีความเชื่อถือความไว้วางใจซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา การรับฟังความคิดเห็นของผู้ตามความห่วงใยในความรู้สึกของพวกเขาหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความสามารถของผู้นำในการบริหารคน

กลุ่มทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ เน้นศึกษาที่ความเหมาะสมระหว่างพฤติกรรมของผู้นำต่อสถานการณ์ มีแนวคิดว่าภาวะผู้นำที่ดีนั้นผู้นำจะต้องมีพฤติกรรมหรือมีรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ปัจจัยหรือตัวแปรที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น สถานภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชา ลักษณะ โครงสร้างของงาน อำนาจตามหน้าที่ของผู้นำและความพร้อมในด้านความสามารถและประสบการณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชาในการดำเนินงาน เป็นต้น

กลุ่มทฤษฎีผู้นำการเปลี่ยนแปลง เน้นศึกษาที่คุณภาพของผู้นำในด้านการสร้างวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจและการสร้างพลังซึ่งภาวะผู้นำที่ได้กล่าวมาตั้งแต่กลุ่มที่ 1 ถึง 4 จะเน้นบทบาทผู้นำในการจูงใจลูกน้องในชั้นปฏิบัติงานหรืออาจเรียกว่าเป็นผู้นำการปฏิบัติ (transactional leaders) แต่การปฏิบัติการณ์ที่มีประสิทธิภาพอย่างเดียวนั้นไม่พอองค์กรปัจจุบันต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับการดำเนินงานขององค์กรให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้น ดังนั้นผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคคลในองค์กรจำนวนมากได้ดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถและยกระดับการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นเพื่อเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาองค์กรให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้น

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 157) อธิบายไว้ว่าทฤษฎีการสร้างผู้นำเป็นการจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันผู้นำแบบประชาธิปไตยจะเป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ง่ายมีความรับผิดชอบ รู้จักประนีประนอม ไม่ตัดสินใจปัญหาข้อขัดแย้งด้วยวิธีการรุนแรงอดทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมคิดปรึกษาแก้ปัญหาทำงานและติดตามผลงานก่อให้เกิดความร่วมมือและร่วมใจจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการทำงานมีความไว้วางใจมีมนุษยสัมพันธ์ร่วมมือประสานงานกันใกล้ชิดไม่ปล่อยให้เสรีเกินควร

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภะ (2542, หน้า 95) กล่าวถึงทฤษฎีผู้นำในหัวข้อ “ความเป็นผู้นำ” สรุปได้ว่าได้จัดแบ่งการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในองค์กรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างมีจุดเน้นหรือแนวการศึกษาที่โดดเด่นของตนเองโดยเฉพาะ ดังนี้

1. แนวการศึกษาคุณลักษณะของผู้นำ (trait approach) เป็นกลุ่มที่เน้นการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้นำ เช่น สติปัญญา ความรับผิดชอบ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่พยายามแสวงหาคำตอบว่า ผู้นำควรเป็นคนเช่นใด
2. แนวการศึกษาพฤติกรรมผู้นำ (behavioral approach) เป็นกลุ่มที่เน้นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกมากลุ่มนี้พยายามแสวงหาคำตอบว่าผู้นำควรมีพฤติกรรมอย่างไร
3. แนวการศึกษาด้านสถานการณ์ (situational or contingency approach) เป็นกลุ่มที่เน้นศึกษาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำกลุ่มนี้พยายามหาคำตอบว่าผู้นำต้องเรียนรู้สถานการณ์อะไรบ้างเพื่อที่จะนำคนอื่นได้

นพพงษ์ บุญจิตราคู (2534, หน้า 95 - 96) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่นในกลุ่มหรือในองค์กรซึ่งเขาปฏิบัติงานเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากกลุ่มเพื่อให้เป็นหัวหน้า

ธนพรรณ การหมั่นดี (2543, หน้า 27 - 28) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า หมายถึงบุคคลที่ ได้รับแต่งตั้งหรือได้รับความไว้วางใจอันเนื่องมาจากคุณลักษณะพิเศษของบุคคลนั้นเองให้เป็นผู้ที่มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่มสามารถชักชวนหรือชี้นำให้บุคคลอื่นช่วยปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

หน้าที่ของผู้นำ คือ

1. ผู้ประสานงานให้สมาชิกในกลุ่มอยู่ร่วมกัน (maintenance of membership) ด้วยความใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับคนในกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มทำให้มีความสามัคคี
 2. ผู้ปฏิบัติตามภารกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ (objective attainment) มีความรับผิดชอบในกระบวนการทำงานด้วยความมั่นคง และทำให้กลุ่มทำงานบรรลุเป้าหมาย
 3. ผู้อำนวยความสะดวกต่อการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม (group interaction facilitation) มีการปฏิบัติต่อกันด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีจะทำให้หน้าที่นี้บรรลุเป้าหมาย
- จุฑารัตน์ พูลเกษ (2545, หน้า 23 - 25) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่ดีมี 14 ประการดังนี้
1. มีความคิดริเริ่มผู้นำต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่มของตนเองมีการตัดสินใจและมีแนวคิดชัดเจนในข้อเสนอของผู้อื่นได้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานคุณสมบัติข้อนี้ยังมีมากและแสดงออกมากเพียงไรจะช่วยสนับสนุนเพิ่มพูนความเป็นผู้นำในตัวให้สูงขึ้นเพียงนั้น
 2. ความใกล้ชิดกับสมาชิกผู้นำที่ดีจะต้องเข้ากับสมาชิกในกลุ่มได้ทำตัวสนิทสนมกับทุกคนได้ วางตัวเป็นกันเองกับสมาชิกจะช่วยให้ความเป็นผู้นำแน่นหนาขึ้น
 3. ความเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้นำจะต้องปกป้องกลุ่มป้องกันและต่อสู้เพื่อประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มของตนคุณลักษณะข้อนี้มีอยู่ในตัวผู้ใดนั้นจะเป็นผู้นำได้และคุณสมบัติข้อนี้มีอยู่ในตัวผู้นำมากเพียงไร ผู้นำนั้นจะเป็นผู้นำที่ดี เป็นที่รักใคร่นับถือของผู้ตาม
 4. การสมานไมตรีสร้างสามัคคีธรรมหมายถึงการสนับสนุนการสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในกลุ่มการพยายามลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกของกลุ่มการส่งเสริมให้สมาชิกปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มหากคุณสมบัติข้อนี้มีในผู้ใดผู้นั้นจะเป็นผู้นำที่ดีได้
 5. การแบ่งงานผู้นำที่ดีจะต้องสามารถกำหนดลักษณะงานทั้งของตนเองของสมาชิกในกลุ่มได้ชัดเจนและสามารถเข้าใจในความสัมพันธ์ของงานแต่ละส่วนที่สมาชิกแต่ละคนทำ
 6. การบังคับบัญชาผู้นำสามารถห้ามหรือหยุดการกระทำบางประการของสมาชิกในกลุ่มที่เห็นสมควรห้ามหยุดการกระทำของกลุ่มได้เมื่อต้องการรวมถึงการใช้ความเด็ดขาดในการตัดสินใจลงโทษผู้กระทำผิดระเบียบของกลุ่มได้

7. การติดต่อสื่อสารผู้นำที่ดีจะต้องคอยให้ข่าวสารและรับรู้ข่าวสารของสมาชิกจัดให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันตลอดจนเป็นผู้ที่รู้เกี่ยวกับความเป็นไปของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินไปในกลุ่มของคนอยู่ตลอดเวลา

8. การยอมรับการที่ผู้นำแสดงการยอมรับหรือไม่ยอมรับรวมทั้งการอนุมัติและไม่อนุมัติการกระทำของสมาชิกกลุ่ม

9. ผลงานผู้นำนั้นจะต้องเป็นผู้กำหนดระดับของผลงานของมวลสมาชิกและของกลุ่มเป็นส่วนรวมผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้สนับสนุนให้สมาชิกให้ความมานะความพยายามเพื่อผลงานที่ดีกว่ามากกว่า สูงค่ากว่าอยู่เสมอ

10. การตัดสินใจผู้นำที่ดีนั้นจะต้องตัดสินใจได้และกล้าที่จะตัดสินใจ โดยเฉพาะเมื่อได้พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในเรื่องรานั้น ๆ พอสมควรแล้วผู้นำที่ไม่ตัดสินใจอะไรเลยจะไม่เป็นที่พึงของผู้ตาม ได้

11. การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นผู้นำที่ดีไม่ควรถืออำนาจในงานความคิดเห็นของแต่ละคนนั้นมีคุณค่าควรรู้จักใช้วิธีรับพิจารณาความคิดเห็นด้วยใจเป็นธรรมนอกจากจะเป็นผลดีต่องานในแง่ที่ได้รับการพิจารณาเป็นอย่างดีจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องแล้วยังมีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดียิ่งในระหว่างผู้ที่ทำงานร่วมกันอีกด้วย

12. การรู้จักผู้ร่วมงาน หมายถึง การรู้จักสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนอย่างจริงจังในทุกมมรู้ถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติของแต่ละคนเพื่อที่จะมอบหมายให้แต่ละคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน

1.3. ความเสียสละซึ่งผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักเสียสละความสุข ความสบายความพอใจส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

14. ความสามารถผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถเหนือสมาชิกในกลุ่มในวิชาการบางแขนงและความสามารถในการเข้าใจคน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปทฤษฎีผู้นำได้ว่าลักษณะของผู้นำ หมายถึง ลักษณะภายในตัวผู้นำตลอดจนพฤติกรรมของผู้นำซึ่งเป็นการกระทำของผู้นำต่อปัจจัยภายนอก คือ งานและคนจากนั้นยังสะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้นำที่ต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์รอบด้านจนถึงภาวะผู้นำที่นำการเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อปฏิรูปยกระดับการดำเนินการขององค์กรให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้นพฤติกรรมของผู้นำที่มีต่อองค์ประกอบภายนอกกล่าวคือเป็นการพัฒนาความสามารถของผู้นำในการบริหารงาน และบริหารคนทั้งนี้ผู้นำเป็นผู้ที่จะต้องนำกลุ่มคนไม่ว่าจะเป็นองค์กรชุมชนหรือสังคมให้ดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผู้นำจะต้องสามารถสร้างวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลวางแผนกลยุทธ์ได้แบบยืดหยุ่นสามารถบริหาร

ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล และบรรลุวิสัยทัศน์ที่วางไว้ผู้นำจะต้อง รู้จักเอาใจเขาใส่ใจเรา รู้จักคิดปะในการจูงใจคน รู้จักสร้างความศรัทธา รู้จักการสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง สร้างทีมผู้นำ เพราะการนำการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถทำได้เพียงคนเดียวผู้นำอาจจะมุ่งเน้นงานมากในบางสถานการณ์หรืออาจจะมุ่งเน้นที่คนมากสำหรับสถานการณ์ที่ต่างกัน สิ่งที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่ง คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตของตัวผู้นำเองและวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ผู้นำสร้างขึ้นควรสอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกันถ้าวิสัยทัศน์องค์กรไม่สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิตของผู้นำตัวผู้นำเองอาจจะไม่มีแรงบันดาลใจในการนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่ถ้าผู้นำวางวิสัยทัศน์องค์กรให้เอื้อกับเป้าหมายส่วนตัวเป็นประโยชน์ส่วนตนก็จะเป็นผู้นำที่ไร้คุณธรรมซึ่งจะนำมาสู่ความล่มสลายขององค์กร และสังคมจึงควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ การครองตน ครองคนและครองงาน

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนหรือคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ได้พัฒนาปัญญา ความรู้ ความสามารถโดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสังคมซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมตลอดจนระบบสังคมนั้นจะต้องเกิดจากแนวความคิดในหลาย ๆ ด้าน เพื่อความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมให้ดีขึ้น จึงได้ศึกษาทฤษฎีแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2541, หน้า 183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

อศิน รพีพัฒน์ (2537, หน้า 320) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจปัญหาเป็นผู้ทำทุกอย่างไม่ว่าเรากำหนดไปแล้วว่าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดขึ้นมา

ไพบูลย์ สุทธสุภา (2536, หน้า 23) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยทั่วไปหมายความว่า การทำให้ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการดำเนินการและในผลประโยชน์ของการพัฒนานั้น ๆ

โสภณ หมวดทอง (2536, หน้า 104) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมของชุมชนนั้นมีปัจจัยทางสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพและที่อยู่อาศัยเข้ามา

เกี่ยวข้องและกิจกรรมของชุมชนจะได้รับความร่วมมือบรรลุความสำเร็จได้จะต้องได้รับความเห็นพ้องต้องกันของชุมชนเป็นส่วนมากหรือการดำเนินงานกิจกรรมในนามกลุ่มองค์กรของชุมชน

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536, หน้า 105) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การร่วมคิดแก้ไขปัญหา การดำเนินการและกิจกรรมในชุมชนร่วมวางแผนวางโครงการ ร่วมปฏิบัติงานในรูปของการเสียดสแรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ และร่วมติดตามผลงาน บำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้านทั้งนี้การแสดงออกในการมีส่วนร่วมอาจเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยตรงโดยผ่านองค์กรประชาชนในชุมชน

กุนจันทร์ สิงห์สุ (2535, หน้า 194) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมหมายความว่า การที่ปัจเจกบุคคลกลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจโดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอกและเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการของสมาชิกในชุมชนรวมทั้งมีอำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจ และผู้เข้ามามีส่วนร่วม มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ประสพสุข ตีอินทร์ (2531, หน้า 21) แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ และรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 แบบด้วยกัน คือ

ลักษณะการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจเพื่อปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การบริหารการสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

รูปแบบการมีส่วนร่วม

1. เป็นสมาชิก (membership)
2. เป็นสมาชิกผู้เข้าประชุม (attendance at meeting)
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน (financial contribution)
4. เป็นกรรมการ (membership of committees)
5. เป็นประธาน (position of leadership)

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

จากความหมายการมีส่วนร่วมของบุคคลในการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันนั้นจะเห็นว่า มีหลายขั้นตอน ซึ่งมีผู้ได้ศึกษาและเสนอแนวความคิดไว้ดังนี้

สฤณี เสาใบ (2539, หน้า 13) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ การมีส่วนร่วมประชาชนจะต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของประชาชนเนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐาน คือ ชาวชนบทประสบปัญหาข่มขู่ปัญหาของตนเอง ได้ดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการเป็นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหานั้นผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั้นเอง ไม่ใช่บุคคลภายนอกเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงานการร่วมแรงประกอบกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันมากขึ้นและก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นคว้าเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องเกิดจากการดำเนินกิจกรรมซึ่งได้มาเป็นบทเรียนในการหาหนทางปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ลิจิต หนูดี (2538, หน้า, 14) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ มีดังนี้

1. ร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนคัดค้านปัญหา
5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน

7. การบริจาควัสดุ
8. การช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ

นอ่าน วุฒิกรรมรักษา (2536, หน้า 16) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมมี 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนกำหนดความต้องการ
2. ขั้นตอนวางแผนดำเนินการ
3. ขั้นตอนตัดสินใจ
4. ขั้นตอนดำเนินการ
5. ขั้นตอนติดตามผลงาน

ปธาน สุวรรณมงคล (2537, หน้า 83) ชุมชนควรมีขอบเขตของการมีส่วนร่วม คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2537, หน้า 6 - 7) การมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาส ให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมรรมสมาคมมูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน เพื่อแก้ปัญหาสนองตอบความต้องการของชุมชน
4. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผล
5. ร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
6. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
7. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรม

กรณีศึกษา ชมดี (2534, หน้า 13) แบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน

3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมและลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบและตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมโดยสมัครใจเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม โดยในการมีส่วนร่วมของกลุ่มจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของกลุ่มด้วย โดยทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการและเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2539, หน้า 43 - 53) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารจัดการเป็นการสรุปและจัดระเบียบเรื่องราวจากรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อวางเป็นหลักการหรืออาจสรุปได้ว่า คือ การพยายามสรุปความและจัดระเบียบเรื่องราวที่เป็นทั้งแนวความคิดและหลักการอย่างเป็นระเบียบนั่นเองและในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องราวทางการบริหารที่จะกระทำต่อไปก็จะมุ่งพยายามให้มีความชัดเจนที่สุดในแง่ของแนวความคิดทางการบริหารก่อนทุกครั้งควบคู่กับการชี้ให้เห็นชัดถึงหลักการต่าง ๆ ทางการบริหารที่เป็นส่วนประกอบภายใต้แต่ละแนวความคิดเสมอขณะเดียวกันก็มีจุดมุ่งหมายที่จะให้สามารถมีโอกาสพัฒนาเข้าสู่ทฤษฎีที่ใหม่กว่าที่น่าจะเป็นวิธีที่ถูกต้องที่สุดที่ได้มีการรวบรวมแนวความคิดและหลักการต่างมาประกอบพิจารณาร่วมกันในแนวทางของทฤษฎีใหม่ประการสำคัญก็คือจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถมีกรอบที่สมบูรณ์ที่จะมีโอกาสนำเอาทั้งแนวความคิดหลักการต่าง ๆ และทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมครบถ้วนและเกิดผลดีในแง่ของการปฏิบัติมากที่สุด

เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) ได้สรุปทฤษฎีการบริหารไว้ดังนี้

1. เกี่ยวกับหน้าที่การบริหาร (management function) ได้อธิบายถึงกระบวนการของการบริหาร 5 ข้อ คือ

1.1 การวางแผน (planning) หมายถึงภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องคาดก่อนล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานเพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

1.2 การจัดองค์การ (organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

1.3 การบังคับบัญชา (commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาซึ่งจะกระทำให้สำเร็จผลด้วยดีโดยที่ผู้บริหารต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจคนงานของตนจะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานและองค์กรที่มีอยู่และรวมตลอดถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด

1.4 การประสานงาน (coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

1.5 การควบคุม (controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

2. ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ใจไหวพริบ การศึกษาหาความรู้เทคนิคในการทำงานและประสบการณ์ต่าง ๆ Fayol ได้แยกแยะให้เห็นว่าคุณสมบัติทางด้านวิธีการทำงานนั้นสำคัญที่สุดในระดับคนงานธรรมดาแต่สำหรับระดับสูงขึ้นไปกว่านั้นความสามารถทางด้านการบริหารจะเพิ่มพูนความสำคัญตามลำดับและมีความสำคัญมากที่สุดในระดับผู้บริหารชั้นสูงสุด (top executive)

3. หลักการบริหาร (management principles) Fayol ได้วางหลักทั่วไปที่ใช้ในการบริหารไว้ 14 ข้อ ซึ่งใช้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหารหลักต่าง ๆ ดังกล่าวมีดังนี้ คือ

3.1 หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority & responsibility) ในทฤษฎีของ Fayol อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นที่แยกจากกัน ไม่ใช่ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะออกคำสั่งได้นั้น ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนทำไปนั้นด้วย

3.2 หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (unity of command) คือ ในการกระทำใด ๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนในคำสั่งและจะช่วยให้สามารถขจัดสาเหตุการเกิดข้อขัดแย้ง ทั้งในเรื่องคนและงาน

3.3 หลักของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (unity of direction) ตามหลักข้อนี้กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายเดียวกันควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เป็นไปในทำนองเดียวกันที่สอดคล้องกันและเป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกัน Fayol เชื่อว่าการที่จะให้เป็นไปตามหลักดังกล่าวนี้ย่อมขึ้นอยู่กับโครงสร้างองค์กรเป็นสำคัญ

3.4 หลักของการชี้แจงสายงาน (scalar chain) ซึ่งหมายถึง สายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมายังระดับต่ำสุดที่จะอำนวยให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวและช่วยให้เกิดระเบียบในการส่งข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน

3.5 หลักของการแบ่งงานกันทำ (division of work or specialization) คือการแบ่งแยกงานกันทำตามความถนัดให้เป็นไปตามหลักของการใช้ประโยชน์ของแรงงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักเศรษฐศาสตร์

3.6 หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (discipline) ถือว่าระเบียบวินัยในการทำงานนั้นเกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงานมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเคารพเชื่อฟังและทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ

3.7 หลักการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนรวม (subordination of individual to general interest) หลักการข้อนี้ระบุว่าส่วนรวมย่อมสำคัญกว่าส่วนย่อยต่าง ๆ และมีเป้าหมายของส่วนรวมของกลุ่มต้องมีความสำคัญเหนือกว่าเป้าหมายของส่วนบุคคลหรือของส่วนย่อยต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์กร)

3.8 หลักผลประโยชน์ตอบแทน (remuneration) การให้และการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนควรที่จะยุติธรรมและให้ความพอใจมากที่สุดทั้งฝ่ายลูกจ้างและนายจ้าง

3.9 หลักการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (centralization) หมายถึง การบริหารควรจะมีการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลาง เพื่อให้สามารถควบคุมส่วนต่าง ๆ ขององค์กรไว้ได้เสมอและการกระจายอำนาจอาจเลือกทำเป็นกรณีไป

3.10 หลักของความระเบียบเรียบร้อย (order) หลักนี้คือหลักมูลฐานที่ใช้ในการจัดสิ่งของและคนในองค์กรผู้บริหารต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตของงานให้ถูกต้องแจ้งชัดพร้อม กับระบุให้เห็นว่าสัมพันธ์ต่องานอื่นอย่างไรซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้จะเป็นผังการจัดองค์กร (organization chart) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเตรียมคนให้ทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบ

3.11 หลักของความเสมอภาค (equity) ผู้บริหารต้องยึดความเอื้ออารีและความยุติธรรมเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้ได้มาซึ่งความจงรักภักดีและการอุทิศตนเพื่องาน

3.12 หลักของควมมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (stability of tenure) ผู้บริหารต้องคำนึงถึงการไ้ใช้ระยะเวลาหนึ่งที่ทั้งผู้บริหารและคนงานต่างต้องไ้ใช้ เพื่อเรียนรู้งานจนสามารถทำงานได้ดีแต่ถ้าหากต้องออกจากงานก่อนครบระยะเวลาเรียนงานย่อมเป็นการสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์และเป็นผลของการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

3.13 หลักความคิดริเริ่ม (initiative) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ไ้ได้บังคับบัญชาไ้ไ้ใช้ความคิดริเริ่มของตนบ้างจะไ้ทำให้องค์การเข้มแข็งขึ้น

3.14 หลักของความสามัคคี (esprit de corps) ซึ่งหมายถึง “สามัคคีคือพลัง” หลักข้อนี้เน้นถึงความจำเป็นที่คนต้องทำงานเป็นกลุ่มที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (team work) และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการติดต่อสื่อสาร (communication) เป็นสำคัญ

นพพงษ์ บุญจิตราคูด (2534, หน้า 8 - 9) ได้อ้างถึงวิธีการหรือกระบวนการบริหารการศึกษาที่ไ้ได้รับการยกย่องมากที่สุด ไ้แก่ วิธีของลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการการบริหารไว้ 7 ประการ เรียกว่าด้วยอักษรย่อตัวต้นของคำ ว่า POSDCORB คือ

1. การวางแผน (planning) หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงการ จัดลำดับงานและวางแผนวิธีปฏิบัติ
2. การจัดองค์กร (organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างโดยกำหนดอำนาจหน้าที่
3. การบริหารงานบุคคล (staffing) หมายถึง การบริหารงานบุคคลของหน่วยงาน
4. การวินิจฉัยสั่งการ (directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการรวมทั้งการติดตามและไ้มีการปฏิบัติตามคำสั่ง
5. การประสานงาน (coordinating) หมายถึง การประสานงานภายในองค์กรทั้งนี้เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ
6. การเสนอรายงาน (reporting) หมายถึง การรายงานให้ทราบความก้าวหน้าของงาน
7. การจัดทำงบประมาณ (budgeting) หมายถึง การทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการไ้ว่าการพยายามสรุปความและจัดระเบียบแนวความคิดและหลักการต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบและการศึกษาวิเคราะห์เรื่องราวทางการบริหาร จะช่วยไ้ผู้บริหารสามารถนำเอาแนวความคิด หลักการต่าง ๆ และทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและเกิดผลดีในการปฏิบัติมากที่สุดซึ่งผู้บริหารควรมีกระบวนการของการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน การควบคุม การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการและการจัดทำงบประมาณการเงินผู้บริหารต้องมีความสามารถทั้งทางร่างกาย จิตใจ ไ้ไหวพริบ การศึกษา หาความรู้ เทคนิคในการทำงาน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน“ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ไม่ให้มีผลกระทบใดอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวล ระเบียบ (2542, หน้า 4 - 6) กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงอย่างน้อย 7 ประการได้แก่

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียงรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสามารถแก้ปัญหาได้
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. พื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง
7. ความมั่นคงพอเพียง

เมื่อทุกอย่างพอเพียงทำให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนเกิดความเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้าด้วยกันได้ จึงถือได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจทางสายกลาง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ทฤษฎีใหม่ ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาที่ยั่งยืน

ชาติชาย ฅ เชียงใหม่ (2542, หน้า 7 - 12) กล่าวโดยสรุปว่าทฤษฎีใหม่เป็นหนึ่งในบรรดาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นงานที่ดำเนินไปได้โดยง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศน์โดยส่วนรวมของธรรมชาติทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาการยังชีพด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคนิคที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและพฤติกรรมในทุกด้านของเกษตรกรแนวคิดการพัฒนากระแสหลักที่เป็นฐานการพัฒนาคือการก่อให้เกิดภาวะทันสมัย (modernization) นั่นคือการหลุดพ้นจากการขาดแคลนทางวัตถุเป็นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ทฤษฎีใหม่เป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาโดยการใช้แนวความคิดที่เน้นทางวิทยาศาสตร์โดยการคิดอย่างเป็นระบบชี้ให้เห็นปัจจัยที่เร่งให้เกิดการปรับเปลี่ยนชีวิตที่ดีขึ้นนั่นคือการร่วมมือกันในรูปของสหกรณ์และความร่วมมือ ความรักและความสามัคคีกันในหมู่ของคนในชุมชนและการให้ความช่วยเหลือของส่วนราชการการปรับบทบาทและความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจ การถ่ายทอดความรู้ของสถาบันการศึกษาตลอดจนความร่วมมือกับแหล่งลงทุนภายนอก การปรับปฏิรูปทัศนคติและพฤติกรรมภาครัฐจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อประชาชนคนในชนบทเพราะมีแรงงานที่กลับสู่ชนบทเพิ่มขึ้นซึ่งภาคเกษตรกรรม ไม่สามารถรับแรงงานที่กลับสู่ชนบทได้เพราะที่ดินมีอยู่จำกัดมีการใช้เครื่องจักรกลมากขึ้นสมาชิกครัวเรือนในชนบทมีรายได้ลดลงในขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพสินค้าอุปโภคบริโภคราคาสูงขึ้นเพราะต้นทุนเพิ่มมากขึ้นกระทรวงมหาดไทยมีนโยบายเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยจะสนับสนุนและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นการช่วยเหลือประชาชนในภูมิภาคและท้องถิ่นให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อรองรับแรงงานที่กลับคืนถิ่นเดิมให้มีงานทำด้วยการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนในการให้ความช่วยเหลือธุรกิจชุมชนในระดับตำบลหรือหมู่บ้านเพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตรในชนบทสินค้าพื้นเมืองผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เข้าสู่ตลาดในเมืองและกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นลงสู่ตำบล หมู่บ้านชนบทที่เป็นธรรม ดังนั้นจึงตั้ง “ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจ

ชุมชน” เพื่อทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือระหว่างจังหวัด ภาคธุรกิจ กลุ่มชาวบ้านให้มาทำธุรกิจร่วมกัน

หลักการสำคัญในการดำเนินงานจะยึดตามแนวทางการพัฒนาตามทฤษฎีใหม่ซึ่งมีหลักสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 พอเพียงในระดับครอบครัว: ให้เกษตรกรมีความพอเพียงโดยเลี้ยงตัวเองได้ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 พอเพียงในระดับชุมชน: ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรงในการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคม และศาสนา

ขั้นที่ 3 พอเพียงในระดับประเทศ: ติดต่อร่วมมือกับองค์กรธุรกิจ เช่น ธนาคารและแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) เป็นต้นในการทำธุรกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งนี้ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์ (ปกิณกะ, 2541, หน้า 36 - 40)

กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำ “โครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” และได้กำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำด้วยการนำความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและกระบวนการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยใช้ชุมชนเป็นหลักเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเกิดกระบวนการเรียนรู้สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยการนำความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและกระบวนการพัฒนาแบบพึ่งตนเองให้กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชุมชนรวมกันผลิตรวมกันขายกับภาคธุรกิจ โดยตรงมีภาคราชการเป็นผู้ประสานงานสนับสนุนและช่วยเหลือกลุ่มชาวบ้านในเรื่องที่เป็นปัญหาอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง โดยมีแนวความคิดหลัก 2 แนวคิด คือ แนวคิดทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและแนวคิดที่ได้จากการระดมความคิดจากการสัมมนาทางวิชาการ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2541, หน้า 1 -11)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543, หน้า 80 - 87) กล่าวโดยสรุปถึงการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน มีลักษณะดังนี้

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนชุมชนที่จะแก้ไขปัญหา มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเองเอื้ออาทรรักและห่วงใยซึ่งกันและกันพร้อมที่จะร่วมมือกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนเคลื่อนไปโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้างโปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้

5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน ร่วมคิด ร่วมกำหนด วิสัยทัศน์ ร่วมตัดสินใจดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน

6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งด้วยเหตุผลเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ด้วยความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

วิทยากร เชียงกูล (2546, หน้า 12) ได้เขียนบทความลงในหนังสือมติชนฉบับประจำวัน ที่ 13 มกราคม 2546 กล่าวถึงการทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้ต้องพัฒนาความรู้ จิตสำนึกและการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย

1. สมาชิกชุมชนต้องมีความรู้ที่ใช้งานได้ และมีจิตสำนึกเพื่อสังคมส่วนรวม
2. ชุมชนและคนในชุมชนควรมีปัจจัยการผลิตของตนเองเพื่อลดต้นทุน
3. ชุมชนมีทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และสาธารณสุข
4. ชุมชนมีการกระจายทรัพย์สิน รายได้ การศึกษาและฐานะทางสังคม
5. ชุมชนมีผู้นำที่ดี

ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543) ได้กล่าวถึง กรอบวิสัยทัศน์ ทิศทางและยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็น “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้าน คือ

1. สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล พอดีและพึ่งพาตนเองได้ โดยการสร้างคนดีคนเก่งมีความรับผิดชอบ ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนพัฒนาเมืองและชนบทให้มีความน่าอยู่มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีมีระบบการเมืองการปกครองที่โปร่งใส มีกระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชนและมีความเป็นธรรมในสังคม

2. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยพัฒนาคนให้คิดเป็น ให้ทำเป็นเรียนรู้ตลอดชีวิตมีเหตุผลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดจนมีการเสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีนวัตกรรมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ควบคู่ไปกับการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

3. สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกันมีการดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและคนยากจนรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคมและพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีใหม่ ชุมชนเข้มแข็งการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดการพัฒนาที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเป็นการรวมพลังภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการพัฒนาควบคู่กับความเจริญที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติและตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบันแนวคิดทฤษฎีใหม่ เป็นแนวพระราชดำริที่ผ่านการทดลองและพิสูจน์จนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เป็นการสร้างสรรค์ธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างดิน น้ำ พืช สัตว์ คน ให้เกื้อกูลแก่กันและกันแบบองค์รวมของระบบนิเวศที่ยั่งยืนเพื่อให้สนองตอบต่อระบบเศรษฐกิจเกี่ยวกับการผลิตระบบสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่จะเกื้อกูลต่อคุณภาพชีวิตซึ่งสามารถสรุปได้สั้น ๆ ว่าเพื่อคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนซึ่งทฤษฎีใหม่มีลำดับขั้นตอน 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การพึ่งตนเอง ขั้นที่ 2 การพึ่งพาอาศัย ขั้นที่ 3 การพึ่งพิงอิงกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ เป็นหลักดังนี้ คือ

มนัส แก้วประพันธ์ (2541) ได้ศึกษาผลสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ศึกษากรณี จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อผลสำเร็จ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน เช่น รายได้ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคเอกชนการได้รับข่าวสารจากภายนอกที่แตกต่างกันความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของกพสม.และเงินกองทุนพัฒนาสตรีหมู่บ้าน

2. ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อผลสำเร็จ ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาตำแหน่งหน้าที่ใน กพสม. และอาชีพ

3. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน พบว่าปัญหาที่กพสม.ยังประสบอยู่คือปัญหาเกี่ยวกับทักษะในการดำเนินงานของกพสม.ด้านการดำเนินงานตามแผนการบริหารจัดการ การประเมินผล ปัญหาด้านทุนและตลาด

เวช หกพันนา (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดอุบลราชธานีผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้แก่ ปัจจัยด้านจูงใจร่วมผลประโยชน์ จูงใจร่วมอุดมการณ์ จูงใจร่วมตัวบุคคล การมีวินัยและซื่อสัตย์ การมีระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษรและบังคับใช้รับข้อมูลข่าวสารการทำงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และระยะเวลาการดำเนินงานของคณะกรรมการ

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2538) ได้ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของสังคมหมู่บ้านชนบทกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า สิ่งที่ทำให้ชาวบ้านรับจ้างเข้าร่วมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านรับจ้างจนประสบความสำเร็จ พบว่า การสนับสนุนจากบุคคลภายนอกเป็นสิ่งสำคัญต่อการเข้าร่วมกลุ่มของชาวบ้าน ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านกำลังใจโดยการเชิญบุคคลภายนอก ทั้งที่มีตำแหน่งหน้าที่ในด้านการพัฒนาชุมชนและนักวิชาการทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาพบปะพูดคุยกันการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การสนับสนุนเงินทุนหรือทรัพย์สินที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันเป็นเจ้าของเพื่อให้เกิดศูนย์รวมความเป็นเจ้าของในของกลางมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันซึ่งการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจนี้เป็นรูปธรรมที่ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นจากสมาชิกกลุ่มซึ่งรวมทั้งความหวังที่จะเห็นกลุ่มที่สมาชิกร่วมจัดขึ้นมามีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

2. การสนับสนุนด้านวิชาการโดยการให้ความรู้ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเพิ่มความรู้และมีผลช่วยกระตุ้นจิตใจในการรวมกลุ่มได้

สุรพล กาญจนจิตรรา และประภาส ศิลปรัศมี (2539, หน้า 93 - 95) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุครุภัณฑ์และงบประมาณจากหน่วยงานราชการมากจะประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุครุภัณฑ์และงบประมาณจากหน่วยราชการน้อย ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงยืนยันว่าปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มอาชีพดำเนินกิจกรรมได้ประสบความสำเร็จคือ การได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุครุภัณฑ์และงบประมาณจากหน่วยงานราชการนอกจากนี้กลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนข่าวสารวิชาการเกี่ยวกับอาชีพมากจะประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนด้านข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพน้อย

ลิน สีสวน (2530, หน้า 113 - 115) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรประชาชนในเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพฯ พบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสหกรณ์ ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ๆ 5 ปัจจัย คือ

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์

1.2 ด้านกรรมการหรือผู้นำต้องมีคุณลักษณะที่ดีและได้รับการยอมรับจากสมาชิก เช่น มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ให้โอกาสแก่สมาชิกในการตัดสินใจปกป้องประโยชน์ของสมาชิกสามารถระดมความร่วมมือจากสมาชิกและประสานงานกับองค์กรภายนอกได้

1.3 ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในสหกรณ์เป็นไปในทางที่ดี

1.4 สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาของชุมชนร่วมกัน

1.5 ชุมชนมีฐานะดีทำให้การทำโครงการสร้างที่อยู่อาศัยประสบความสำเร็จ

2. ปัจจัยภายนอกชุมชนประกอบด้วย ปัจจัยย่อย ๆ 2 ปัจจัย คือ

2.1 ด้านนักพัฒนา คือ นักพัฒนาที่ดีสามารถเข้าใจปัญหาเข้ากับคนในชุมชนได้มีความตั้งใจทำงานและรู้จักแสดงบทบาทของนักพัฒนาที่ดีในการกระตุ้นให้ประชาชนรวมกลุ่มและดำเนินกิจกรรมโดยปลูกฝังความคิดการพึ่งตนเองและสามารถประสานงานการสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรภายนอก ด้านการสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรภายนอกคือได้รับการสนับสนุนที่ดินจากกรมธนารักษ์ ด้านความรู้ระบบสาธารณูปโภคจากการเคหะแห่งชาติ

คูเจ็ยว วงศ์ภักดิ์ (2536, หน้า 70 - 71) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อยูวเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของสมาชิกและขนาดของกลุ่มยูวเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มยูวเกษตรกรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของสมาชิกกลุ่มทำให้สมาชิกเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนาการทำงานของกลุ่มสามารถแก้ปัญหาโดยใช้หลักการสูงและเป็นผู้ให้กำลังผลิตและผลิตสินค้าเกษตรกรเพิ่มขึ้นนอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มขนาดเล็กจะประสบความสำเร็จสูงอาจเป็นเพราะว่ากลุ่มที่มีขนาดเล็กสมาชิกทุกคนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากกว่ากลุ่มที่มีขนาดใหญ่มีความสามัคคีร่วมมือกันในการทำกิจกรรมอย่างไม่ย่อท้อต่อปัญหาจนบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้กลุ่มที่ไม่ประสบผลสำเร็จส่วนใหญ่่นั้นเกิดจากสมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

บุปผา สันพะเยาว์ (2538) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดลำปาง พบว่า ลักษณะของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีความแตกต่างกันซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขนาดของกลุ่มและความร่วมมือของสมาชิก ส่วนสถานการณ์กลุ่มดีขึ้นกับความชัดเจนตาม โครงสร้างของงานและการ

มีอำนาจในตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่าอายุของสมาชิก ระดับการศึกษา รายได้ในภาคเกษตรกรรม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนลักษณะที่มีความแตกต่างกันอย่างภาคเกษตรกรรมรับรู้ของสมาชิกกลุ่มในวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานกลุ่มและความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มในผลตอบแทนที่ได้รับ

ไพรัตน์ ฤทธิ์ประเสริฐ (2540) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์กรประชาชนในการประกอบธุรกิจขนาดย่อมนอกภาคเกษตรกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์ จำกัด อำเภอศรีประจันต์จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์ จำกัด เป็นองค์กรประชาชนที่มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยมีธุรกิจสินเชื่อเป็นกิจกรรมหลักที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนกิจกรรมอื่น ๆ ของสหกรณ์มักดำเนินการได้ไม่ต่อเนื่องหรือประสบปัญหาขาดทุนแต่ในการตัดสินใจเข้ามาประกอบธุรกิจ “สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดเล็ก” เพื่อเสริมสร้างรายได้นั้น สหกรณ์ประสบความสำเร็จด้านผลกำไรมาอย่างต่อเนื่อง มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อประสิทธิผลด้วยกำไรกล่าวคือ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคคลที่ประกอบการเงินทุนและการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการผลกำไร ถ้วนเป็นปัจจัยด้านธุรกิจที่สำคัญและเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงอย่างยิ่งในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนบทบาทผู้นำในองค์กรเป็นปัจจัยด้านสังคมที่มีผลสนับสนุนให้การประกอบธุรกิจขององค์กรประชาชนดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ทั้งหน่วยงานในภาครัฐและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การประกอบธุรกิจเป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับกฎหมาย และวิชาการ

จันทนา โอสกกระพันธ์ (2538, หน้า 15) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำกลุ่ม คือ ประธานมีส่วนช่วยสมาชิกตัดสินใจเกี่ยวกับการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะสมาชิกด้านจิตวิทยาซึ่งประกอบด้วยความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม คือ สมาชิกมีโอกาสใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่และนักวิชาการตลอดจนผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้การรับรู้วัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการจัดตั้งกลุ่มและการทำกิจกรรมการปฏิบัติงานทุกครั้งเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายพร้อมทั้งวิธีการดำเนินงานกลุ่ม

3. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่ม คือ การจัดประชุมพร้อมทั้งให้สมาชิกร่วมกันดำเนินกิจกรรมเดือนละครั้งและกลุ่มให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็นแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ร่วมกันดำเนินกิจกรรม

4. ปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเพื่อจ่ายเป็นเงินปันผล เหลือคืบตามหุ้นให้สมาชิกอย่างยุติธรรมและกลุ่มเก็บเป็นทุนสำรองเพื่อดำเนินงานกลุ่มปีต่อไปสมาชิกมีความรู้สึกพอใจและภูมิใจชื่อเสียงของกลุ่มในสังคมมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแม่บ้านของกลุ่มอื่น ๆ ที่สมาชิกรู้จัก

พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์, ชุมพร พวงประยงค์, และสุพจน์ ชูดีพันธ์ (2539, หน้า 16) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 3 อันดับแรก คือ กิจกรรมของกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการ ปัญหาหลัก ๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่ม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่พร้อมเพียง ขาดแรงงานในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในฤดูทำงานเกษตรกรจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร การพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้นสมาชิกได้ให้ข้อเสนอแนะว่าคณะกรรมการต้องซื้อสัตย์เสียสละอุทิศเวลาที่มีความคิดริเริ่มมีความสามารถในการบริหารงาน การประสานงานแก้ไขปัญหาพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก สมาชิกต้องเสียสละสามัคคี อุทิศเวลาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเพิ่มขึ้นสำหรับกิจกรรมของกลุ่มที่ทำในปัจจุบันต้องมีการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ ขยายปริมาณการผลิตเป็นเชิงธุรกิจในอนาคตควรมีการเพิ่มกิจกรรมด้านเกษตร กิจกรรมเพิ่มรายได้โดยเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องและไม่ใช้เวลาในการดำเนินการรัฐบาลควรสนับสนุนในด้านเจ้าหน้าที่ วิชาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ ปัจจัยการผลิต โครงการเงินทุนหมุนเวียน สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำและเอกชนควรสนับสนุนในการรับซื้อผลผลิตการรับซื้อผลิตภัณฑ์ในราคายุติธรรมและให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ

ลั่นทม สุทธิ (2543, หน้า 17) ได้ทำการศึกษาเรื่องดัชนีชี้วัดความสำเร็จของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน ศึกษาเฉพาะกรณีเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

ของกลุ่มอาชีพมี 7 ด้าน ได้แก่ 1. การใช้เวลาในการผลิตส่วนใหญ่ของเวลาว่างนอกฤดูกาลเกษตร 2. การมีรายได้เพิ่มของสมาชิก 3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม 4. ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สุจริตของผู้นำ 5. ผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพที่มีต่อความสัมพันธ์ในครัวเรือนและชุมชน 6. การสาธิตสินค้า การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้าการให้กู้ยืมเงินทุนเพื่อการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ 7. การพัฒนาเทคโนโลยี การประกันคุณภาพสินค้าและกลุ่มมีกิจกรรมด้านการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ การออกร้านจำหน่ายสินค้า การพัฒนารูปแบบสินค้าและทัศนศึกษาดูงานส่วนดัชนีชี้วัดความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ พบว่าประกอบด้วยดัชนีชี้วัดทางสังคม 2 ประเภท คือ 1. ดัชนีชี้วัดที่ตอบสนองนโยบายการพัฒนาอาชีพของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จำนวน 2 ดัชนีชี้วัดคือการมีงานทำนอกฤดูกาลเกษตรของสมาชิกกลุ่มอาชีพและการมีรายได้เพิ่มขึ้นของสมาชิกกลุ่มไม่ต่ำกว่าปีละ 6,000 บาท/คน 2. ดัชนีชี้วัดที่สามารถสะท้อนคุณภาพชีวิตของเกษตรกรซึ่งเป็นผลมาจากการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือนจำนวน 10 ดัชนีชี้วัด ซึ่งได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่ม 2. ลักษณะของผู้นำ 3. การใช้แรงงานในครัวเรือนเพื่อการผลิต 4. การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อการผลิต 5. การมีแหล่งขายที่แน่นอน 6. ผลผลิตของกลุ่มเป็นที่พึงพอใจของลูกค้า 7. กลุ่มอาชีพมีกิจกรรมกับภายนอก 8. กลุ่มอาชีพมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 9. กลุ่มอาชีพมีการจัดการทางธุรกิจ 10. กลุ่มอาชีพมีการเจริญเติบโตอย่างมั่นคงยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อผลสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ รายได้ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคเอกชน การได้รับข่าวสารจากภายนอก ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ปัจจัยด้านผลประโยชน์ การมีระเบียบและข้อบังคับ การสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุครุภัณฑ์และงบประมาณจากหน่วยงานราชการ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านกรรมการหรือผู้นำต้องมีคุณลักษณะที่ดีและได้รับการยอมรับจากสมาชิก เช่น มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ให้โอกาสแก่สมาชิกในการตัดสินใจปกป้องประโยชน์ของสมาชิกสามารถระดมความร่วมมือจากสมาชิกและประสานงานกับองค์กรภายนอก มีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้สมาชิกร่วมกันดำเนินกิจกรรมเดือนละครั้งและให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็นไขปัญหาต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ร่วมกันดำเนินกิจกรรมและมีปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ปัญหาเกี่ยวกับทักษะในการดำเนินงาน ปัญหาด้านการดำเนินงานตามแผน ปัญหาด้านการบริหารจัดการปัญหาด้านการประเมินผล ปัญหาด้านเงินทุนและปัญหาด้านการตลาด